

CONSEIL BRUXELLOIS DES PERSONNES
EN SITUATION DE HANDICAP

BRUSSELSE RAAD VOOR PERSONEN
MET EEN HANDICAP

INITIATIEFADVIES

EINDE LEGISLATUUR

2019-2024

Strategische doelstellingen van de Regering op het vlak van handistreaming

Advies aangenomen door de RPH op

13 mei 2024

RAAD VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP

Bischoffsheimlaan 26 - 1000 Brussel

Tel.: 02/205.68.68 - brupartners@brupartners.brussels

www.brupartners.brussels/nl/raad-voor-personen-met-een-handicap

Context

Aan het wetgevend- en beleidskader voor handistreaming in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd op grondige wijze vormgegeven door de ordonnantie van 8 december 2016¹ betreffende de integratie van de handicapdimensie in de beleidslijnen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze ordonnantie legt nauwkeurige richtlijnen vast om ervoor te zorgen dat er effectief rekening wordt gehouden met de handicapdimensie door alle gewestelijke beleidslijnen, met het oog op handistreaming.

Artikel 3 van deze ordonnantie onderstreept de verbintenis van de Gewestregering om het Verdrag² van de Verenigde Naties over de rechten van personen met een handicap, dat op 13 december 2006 in New York werd ondertekend, uit te voeren. Het legt ook de verplichting van de Regering vast om, aan het begin van elke legislatuur, naar aanleiding van de regeerverklaring de strategische doelstellingen inzake handistreaming voor alle beleidslijnen voor te stellen, evenals de middelen die voorzien zijn om deze te verwezenlijken. Deze ordonnantie voorziet dat de Regering een tussentijds verslag voorlegt aan het Parlement, dat gestructureerd is per gewestelijke bevoegdheid.

Artikel 3 van deze ordonnantie bepaalt tevens dat de Regering aan het einde van elke legislatuur een verslag indient waarin de situatie aan het begin van de legislatuur wordt vergeleken met die aan het einde van de legislatuur voor alle beleidsmaatregelen die worden gevoerd met betrekking tot de strategische doelstellingen in verband met handistreaming (acties en middelen).

Overeenkomstig artikel 2, §3, van het besluit van 23 november 2017 betreffende de oprichting van de Raad voor Personen met een Handicap, wordt de Brusselse Raad voor Personen met een Handicap (hierna "de Raad") verzocht om een advies te formuleren aan het begin van de legislatuur, halverwege en aan het einde van de legislatuur met betrekking tot de strategische doelstellingen van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en de resultaten ervan.

Bovendien stelt artikel 22 ter van de Belgische Grondwet dat elke persoon met een handicap recht heeft op volledige inclusie in de samenleving, met inbegrip van het recht op redelijke aanpassingen. Deze grondwettelijke bepaling benadrukt de inzet van België voor de inclusie van en het respect voor personen met een handicap in alle aspecten van de samenleving.

Er moet ook rekening worden gehouden met de relevante bepalingen van het Verdrag van de Verenigde Naties over de rechten van personen met een handicap, dat België in 2009 ondertekende, en van de Verklaring van de Rechten van de Mens³.

Dit advies aan het einde van de legislatuur 2019-2024 is het resultaat van een diepgaande collectieve analyse door de Raad.

¹ B.S., 28/12/2016.

² Internetsite van de Verenigde Naties, [UNTC](#), geraadpleegd op 29.03.2024.

³ Internetsite van de Verenigde Naties, [De Universele Verklaring van de rechten van de Mens](#), geraadpleegd op 29.03.2024.

Hierin formuleert de Raad zijn aanbevelingen, opmerkingen, voorstellen en opmerkingen met betrekking tot de aan het begin van de legislatuur bepaalde doelstellingen en de aan het einde van de legislatuur uitgevoerde acties. Het doel is ook om concrete voorstellen uit te werken als solide grondslag voor de opstelling van de toekomstige Gewestelijke Beleidsverklaring (GBV) 2024-2029 inzake handistreaming.

De Raad heeft een systemische en transversale analyse verricht, in het besef dat het gehandicaptenbeleid en de implementatie van handistreaming niet op geïsoleerde wijze kunnen worden uitgevoerd, willen ze een echte impact hebben.

Gewestelijke beleidsverklaring – 2019-2024

De bijzondere wet van 12 januari 1989 is een belangrijk keerpunt geweest in de geschiedenis van Brussel: het werd immers een volwaardig gewest met eigen instellingen. Sindsdien zet het Gewest zich in om tegemoet te komen aan de behoeften van alle inwoners, ook die met een handicap, door een transversaal overheidsbeleid te ontwikkelen om de sociale, economische en milieu-uitdagingen aan te gaan die eigen zijn aan een dichtbevolkte stedelijke context.

In de loop der jaren hebben de Brusselse instellingen geleidelijk een meer coherente en inclusieve visie geïntegreerd, gericht op de emancipatie van alle Brusselaars, ongeacht hun situatie.

Met dit in het achterhoofd heeft de Regering 2019-2024 een aanpak willen consolideren door thematische maatregelen en strategische doelstellingen op te nemen in een coherente beleidsvisie voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De geïntegreerde visie op de stedelijke uitdagingen⁴ omvat een ambitieus territoriaal ontwikkelingsbeleid dat toegankelijkheid en inclusie als sleutelementen⁵ integreert.

In het kader van de strijd tegen sociale uitsluiting en bestaansonzekerheid had de Gewestregering er zich bovendien toe verbonden om de diensten te coördineren die worden ingezet om de fysieke en financiële toegankelijkheid te garanderen van essentiële behoeften, zoals huisvesting (aangepast en aanpasbaar), fiscaliteit, digitale transitie, ecologische transitie, dierenwelzijn, circulaire economie, werkgelegenheid, gezondheidszorg, enz. Deze transversale aanpak impliceert een impactanalyse van de geplande hervormingen om rekening te houden met de determinanten van armoede en

⁴ De stedelijke uitdagingen waarmee het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt geconfronteerd, zijn gedefinieerd in de Gewestelijke Beleidsverklaring 2019-2024. Deze uitdagingen omvatten demografische groei en verstedelijking, met een constante instroom van personen die adequate huisvesting en infrastructuur vereisen. De toegang tot betaalbare huisvesting is een prioriteit, gezien de stijging van de vastgoedprijzen.

Het Gewest moet ook de uitdaging van duurzame ontwikkeling aangaan door economische groei te verzoenen met milieubescherming. Mobiliteit en vervoer zijn belangrijke aandachtspunten, met de noodzaak om verkeersopstoppingen en vervuiling te beperken.

Ook stedelijke veiligheid, de vermindering van sociale ongelijkheid en effectief bestuur zijn belangrijke kwesties. Openbare diensten moeten worden verbeterd, met name drinkwater, sanering en openbaar vervoer. De infrastructuur moet worden gemoderniseerd om aan de behoeften van de bevolking te voldoen. Innovatie en creativiteit worden aangemoedigd om deze complexe uitdagingen op te lossen. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zet zich in om een meer inclusieve, veerkrachtige en duurzame stad voor zijn burgers te creëren door transparant bestuur en actieve burgerparticipatie te bevorderen.

⁵ Waaronder [de Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening \(GSV\) — nl \(irisnet.be\)](#), geraadpleegd op 24.03.2024.

gezondheid, zodat de diensten beter kunnen worden georganiseerd volgens de reële behoeften van de bevolking en de doelgroep.

Tot slot benadrukte de GBV 2019-2024 het belang van een actieve deelname van personen met een handicap aan het politieke en sociale leven van het Gewest. Deze inclusie is essentieel om een egalitaire en democratische samenleving te verzekeren. Het opzetten van een voorbeeldig en participatief openbaar bestuur en het openstellen van de democratische ruimten voor de Brusselaars zijn sleutelementen om het succes van deze inclusieve en duurzame aanpak te garanderen.

De GBV 2019-2024 voor Brussel wilde een geïntegreerde, interdisciplinaire aanpak promoten die de inclusie van personen met een handicap en handistreaming centraal stelt in haar prioriteiten, om zo een meer rechtvaardige, gelijke en duurzame samenleving voor alle Brusselaars te creëren.

Methodologie

Tussen oktober en december 2023 organiseerde de Raad grondige vergaderingen met de politieke kabinetten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, met in totaal 10 hoorzittingen.

Op basis van de besprekingen tijdens deze vergaderingen en in overeenstemming met de doelstellingen van de Gewestelijke Beleidsverklaring 2019-2024 hebben de leden van de Raad op zorgvuldige wijze een methodologisch kader uitgewerkt.

Dit initiatiefadvies van de Raad weerspiegelt dan ook het resultaat van maandenlange samenwerking tussen de leden van de Raad om de legislatuur 2019-2024 uitgebreid te evalueren. Dit document belicht de belangrijke verwezenlijkingen van elk kabinet, wijst op gebieden die voor verbetering vatbaar zijn en doet concrete aanbevelingen voor de toekomst.

Om dit initiatiefadvies toegankelijker en begrijpelijker te maken, heeft de Raad de specifieke bevoegdheden van elke minister geïntegreerd in de algemene beschouwingen, evenals een transversale analyse van handistreaming in Brussel. Deze methode maakt het mogelijk om een algemeen beeld te krijgen van de bevoegdheidsdomeinen van elke minister en van hun bijdrage tot het gewestelijk beleid inzake handistreaming.

Advies

1. Algemene beschouwingen

1.1 Algemeen

De Raad stelt vast dat de versnipperde verdeling van de bevoegdheden tussen de Brusselse instellingen het proces voor een beleid inzake handistreaming met een ambitieuze langetermijnvisie bemoeilijkt.

Deze versnippering belemmert de samenhang en doeltreffendheid van de getroffen maatregelen, wat een extra uitdaging vormt bij het tot stand brengen van een inclusieve samenleving voor iedereen.

De Raad bevestigt nogmaals dat hij zich blijft inzetten voor toegankelijkheid en inclusie voor iedereen, zoals blijkt uit zijn slogan "**handistreaming overal en vooral, partout et surtout**". Hoewel **de Raad** enkele verbeteringen erkent, blijft hij zich bewust van de moeilijke weg die nog te gaan is.

De Raad erkent ook de moeilijkheden die zich tijdens de huidige legislatuur hebben voorgedaan. Deze werd gekenmerkt door belangrijke gebeurtenissen zoals de COVID-19-crisis, de oorlog in Oekraïne en andere gebeurtenissen met een impact op het niveau van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, en die de vele uitdagingen illustreren waarmee de samenleving geconfronteerd wordt.

1.2 Transversaal karakter van handistreaming

Ondanks de vooruitgang die geboekt is op het vlak van handistreaming merkt **de Raad** op dat de uitvoering van de maatregelen in verband met de integratie van de handicapdimensie in het gewestelijk beleid⁶ nog niet optimaal is en dat ze moeilijk meetbaar zijn. **De Raad** heeft geen toegang gehad tot een opvolging van de SMART-doelstellingen, de resultaten of de aanpassingen ervan.

De Raad wijst met name op de uitdagingen van de complexe institutionele structuur van België, die gekenmerkt wordt door verschillende beleidsniveaus zoals de COCOF, de GGC, de VGC en het federale, gewestelijke en gemeentelijke niveau. Deze institutionele versnippering vormt een hindernis voor een harmonieus, functioneel beleid dat algemeen bekend is bij en toegepast wordt door alle betrokken actoren. Het leidt soms tot verwarring en traagheid bij de uitvoering van het beleid voor personen met een handicap, en tot risico's op fouten. Het gevolg is dat het moeilijk is om de volledige verwezenlijking van de rechten van personen met een handicap te garanderen, zoals die zijn vastgelegd in nationale, Europese en internationale verdragen, zoals het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap.

De Raad wenst geraadpleegd te worden over alle voorontwerpen van ordonnanties die betrekking hebben op de bevoegdheden van de ministers en staatssecretarissen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en die een impact hebben op personen met een handicap, alsook voor de verwezenlijking van handistreaming.

De Raad vraagt financiële en structurele maatregelen om de uitvoering van projecten en acties uit de plannen inzake handistreaming te vergemakkelijken. Deze maatregelen moeten ervoor zorgen dat deze projecten een positieve impact hebben op het doelpubliek, namelijk personen met een handicap.

Door te vragen om geraadpleegd te worden over deze voorontwerpen van ordonnanties, wil **de Raad** ervoor zorgen dat er vanaf de ontwerpfasen van beleidsmaatregelen en de projecten rekening wordt gehouden met de specifieke behoeften van personen met een handicap.

⁶ Zoals de ordonnantie van 8 december 2016 betreffende de integratie van de handicapdimensie in de beleidslijnen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het besluit van 23 november 2017 tot Oprichting van de Raad voor personen met een handicap.

De gevraagde financiële en structurele maatregelen moeten ervoor zorgen dat acties inzake handistreaming effectief worden uitgevoerd en dat ze tastbare verbeteringen opleveren voor de betrokken personen.

Voor **de Raad** is het daarom absoluut noodzakelijk dat de inspanningen om deze institutionele belemmeringen uit de weg te ruimen worden voortgezet, door de coördinatie en samenwerking tussen de verschillende beleidsniveaus te versterken en door een systemische en systematische aanpak van het gehandicaptenbeleid te bevorderen.

Volgens **de Raad** is het bovendien noodzakelijk om na te denken over de sturende rol waaraan hij zou kunnen deelnemen, en daarbij te benadrukken dat, hoewel handistreaming een belangrijke kwestie is voor alle beleidsdomeinen, de minister-voorzitter van het Brussels gewest en de ministers bevoegd voor personen met een handicap een essentiële rol moeten vervullen, als de echte spil van de globaliseringsproblematiek.

Om ervoor te zorgen dat handistreaming effectief wordt geïmplementeerd en een echte impact heeft, is **de Raad** van mening dat er een grotere betrokkenheid en bewustwording nodig is van de burgers, verenigingen, private en publieke structuren en van de politieke actoren, teneinde de volledige inclusie van personen met een handicap in alle aspecten van het sociale, economische en politieke leven in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te garanderen.

Ten slotte vraagt **de Raad** dat alle formulieren die gebruikt worden door besturen en overheidsinstanties toegankelijk zouden zijn voor personen met een handicap, rekening houdend met de verschillende soorten handicaps (motorisch, visueel, auditief, cognitief).

Om deze toegankelijkheid te garanderen, moet rekening worden gehouden met de volgende goede praktijken:

1. Fysieke en zintuiglijke toegankelijkheid:

- Formulieren moeten beschikbaar zijn in verschillende formaten om te voldoen aan de behoeften van mensen met visuele of auditieve beperkingen, zoals versies in braille, grote letters of met audiobeschrijvingen.
- Deze moeten zodanig ontworpen zijn dat ze bruikbaar zijn voor mensen met motorische problemen, bijvoorbeeld door het overmatig gebruik van kleine knoppen of in te vullen velden te vermijden.

2. Duidelijkheid en eenvoud:

- Instructies moeten duidelijk en makkelijk te begrijpen zijn, waarbij technische of ingewikkelde taal moet worden vermeden.
- Formulieren moeten op een logische en intuïtieve manier georganiseerd zijn, met duidelijk gedefinieerde secties en makkelijk te volgen stappen.

3. Flexibiliteit en aanpasbaarheid:

- Formulieren moeten flexibiliteit bieden in de manier waarop informatie wordt verstrekt, om rekening te houden met de individuele behoeften van de gebruikers.
- Er moeten extra opties zijn, zoals de mogelijkheid om het formulier online, telefonisch of persoonlijk in te vullen, teneinde tegemoet te komen aan verschillende voorkeuren en vaardigheden.

4. Ondersteuning en hulp:

- Technische hulpmiddelen en persoonlijke ondersteuning moeten beschikbaar zijn voor personen die dit nodig hebben bij het invullen van formulieren.
- Instructies moeten duidelijk aangeven hoe verdere hulp kan worden verkregen, telefonisch, per e-mail of persoonlijk.

1.3 Bevoegdheden: Stedenbouw en Erfgoed, Europese en internationale relaties, Buitenlandse handel, Brandbestrijding en Dringende medische hulp

Positieve punten

De Raad erkent dat er enige vooruitgang is geboekt bij de integratie van toegankelijkheid in het gewestelijk beleid van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, zoals de herziening van de Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening (GSV)⁷ en de verbetering van de stedenbouwkundige eisen voor nieuwe gebouwen.

Punten vatbaar voor verbetering

De Raad identificeert verschillende gebieden waar verbeteringen zich opdringen, waaronder het verkrijgen van een label⁸ dat certificeert dat websites voldoen aan de toegankelijkheidsnormen en een gebruikerservaring bieden die is aangepast aan personen met een handicap, met name blinden, slechtzienden, doven, slechthorenden en personen met een beperkte mobiliteit. Het idee is om ervoor te zorgen dat inhoud toegankelijk is voor iedereen, ongeacht de browser of het apparaat dat wordt gebruikt.

De Raad dringt eveneens aan op de noodzaak om vooruitgang te boeken wat betreft de procedures in verband met het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening (BWRO) inzake de erkenning van de toegankelijkheid van bureaus⁹ deskundig op het vlak van toegankelijkheid. Door een beroep te doen op bureaus of verenigingen met expertise op dit vlak, zou het Brussels Hoofdstedelijk Gewest waardevolle aanbevelingen kunnen bekomen om openbare gebouwen toegankelijk te maken voor iedereen.

⁷ Zie advies van de RPH: [A-2024-002-RPH](#).

⁸ Bijvoorbeeld Anysurfer, Accessia (EqIa), Inclunet (Passe-muraille).

⁹ Bijvoorbeeld CAWaB, VZW Autonomia, AccessAndGo-ADP, PHARE, de Brailleliga.

Deze aanbevelingen kunnen gaan van het installeren van oprijplaten, het aanpassen van ruimtes aan de behoeften van rolstoelgebruikers, de aanpassing van communicatiemiddelen voor doven en slechthorenden, enz. Het zou een goede praktijk vormen om een certificering of accreditatie te verkrijgen van instanties gespecialiseerd in toegankelijkheid. Dit zou ervoor zorgen dat voorzieningen voldoen aan de specifieke normen en behoeften van personen met een handicap, terwijl het de inzet van de overheidsinstanties voor inclusie en toegankelijkheid voor iedereen versterkt.

Aanbevelingen

De Raad benadrukt nogmaals het belang van de vaststelling van een juridisch kader voor de toegankelijkheid van voor het publiek toegankelijke plaatsen en gebouwen. **De Raad** vraagt om de uitvoering van de resolutie over de toegankelijkheid van voor het publiek toegankelijke gebouwen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor personen met een handicap¹⁰.

De Raad beklemtoont het belang van de invoering van conformiteitsprocedures om de toegankelijkheid van bestaande gebouwen te garanderen, met name door de invoering van een conformiteitsattest dat vergelijkbaar is met het attest vereist voor andere veiligheidsnormen. Bovendien beveelt **de Raad** aan om geraadpleegd te worden bij de uitvoering van projecten en wetswijzigingen, om een inclusieve aanpak te garanderen vanaf de ontwerpfase.

De Raad beveelt verschillende maatregelen aan om de toegankelijkheid en de inclusie van personen met een handicap in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te verbeteren. Ten eerste stelt **de Raad** voor dat de stedenbouwkundige ambtenaren fysieke opleidingen volgen met handicapdeskundigen, om een beter inzicht te krijgen in de specifieke behoeften op het terrein. Deze aanpak zou het mogelijk maken om verder te gaan dan eenvoudige videocapsules en om het personeel te sensibiliseren voor de realiteit van personen met een handicap.

Bovendien wijst **de Raad** op de noodzaak om de toepassing "112"¹¹ te evalueren en te verbeteren, zodat deze op adequate wijze beantwoordt aan de behoeften van personen met een handicap in geval van een medische noodsituatie (zoals de mogelijkheid voor een persoon met een gehoorbeperking om zich verstaanbaar te maken en informatie te bekomen die hem/haar kan helpen in de situatie waarmee hij/zij geconfronteerd wordt). **De Raad** stelt ook voor om een verwijzingsdienst "handicap" voor noodhulpteams op te richten, teneinde een aangepaste tussenkomst te waarborgen die eerbied opbrengt voor de specifieke behoeften van personen met een handicap.

¹⁰ Resolutie betreffende de toegankelijkheid voor personen met een handicap van de gebouwen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest die openstaan voor het publiek (A-606/2 van 9/11/2022).

¹¹ Internetsite 112, [Mobiele toepassing | 112](#), geraadpleegd op 29.03.2024.

1.4 Bevoegdheden: Financiën, Begroting, Openbaar ambt, Bevordering van meertaligheid en Imago van Brussel

Positieve punten

Zoals vermeld in een eerder advies¹² verwelkomt **de Raad** het ontwerp van ordonnantie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tot wijziging van de ordonnantie ter bevordering van diversiteit en ter bestrijding van discriminatie in het Brussels gewestelijk openbaar ambt van 4 september 2008.

Punten vatbaar voor verbetering

De Raad wijst echter op een aantal hardnekkige tekortkomingen in de uitvoering van maatregelen ter bevordering van de inclusie van personen met een handicap. Overheidsdiensten moeten een voorbeeldfunctie vervullen, maar momenteel voldoen te weinig van hen aan hun verplichtingen op het gebied van de aanwerving van personen met een handicap, bij gebrek aan verplichting tot een regelmatige rapportage, aan stimulansen en aan sancties bij niet-naleving van de quota. Dit vereist de opstelling en uitvoering van specifieke actieplannen om hun integratie en behoud op de arbeidsmarkt te bevorderen, zonder zich te beperken tot quota, maar met een valorisatie van hun actieve deelname.

De Raad betreurt voorts dat in voornoemd ontwerp van ordonnantie geen bepalingen inzake linguïstreaming zijn opgenomen, en benadrukt dat het van belang is een billijke toegang tot informatie voor iedereen te waarborgen, in het bijzonder voor mensen met gehoorstoornissen. **De Raad** dringt aan op de erkenning van taalmoeilijkheden en de specifieke behoeften van bepaalde personen met een handicap wat betreft hun toegang tot informatie.

De Raad benadrukt het belang om vooruitgang te boeken met een ontwerp van gemeenschappelijke ordonnantie en decreet betreffende sociale tolken, naar het voorbeeld van Vlaanderen en Wallonië, om een billijke toegang tot tolkdiensten in gebarentaal te verzekeren in het kader van administratieve, sociale en juridische procedures.

Aanbevelingen

De Raad beveelt ten eerste aan dat de Brusselse besturen concrete maatregelen zouden nemen om de inclusie van personen met een handicap te bevorderen. Dit omvat inclusieve communicatie, het garanderen van digitale toegankelijkheid en een grondige opleiding van HRM en managers, niet alleen in het verwelkomen en ondersteunen van personen met een handicap, maar ook in handstreaming en de verschillende soorten handicaps (zichtbaar en onzichtbaar). **De Raad** beveelt redelijke aanpassingen aan om de integratie en het behoud van werknemers met een handicap te vergemakkelijken.

Daarnaast wordt aanbevolen om voortdurende ondersteuning, zoals coaching of mentorship aan te bieden om personen met een handicap te helpen om in het openbaar ambt in dienst te blijven. **De Raad** benadrukt het belang van het opstellen van diversiteitsplannen met een strenge opvolging, evenals de noodzaak van een wettelijke verplichting om inclusie te versterken en een diversiteitsethiek te bevorderen.

¹² [A-2023-007-RPH](#).

De Raad stelt ook voor om een toelage in te voeren ter ondersteuning van diversiteitsacties in verband met handicaps en benadrukt het belang van een inclusieve werkomgeving.

Deze ambitieuze acties zijn essentieel om een echt inclusieve samenleving op te bouwen, waarin iedereen de kans krijgt om ten volle bij te dragen, zonder discriminatie noch vooroordelen.

De Raad moedigt de overheidsinstanties ten eerste aan om een duidelijk en ambitieus diversiteitsbeleid te voeren dat vergezeld gaat van tastbare en meetbare actieplannen. Dit impliceert de toewijzing van aangepaste middelen en de actieve inzet van personen met een handicap bij het ontwerp, de uitvoering en de monitoring van dit beleid.

Daarnaast blijft de toegankelijkheid van gebouwen voor werknemers en publiek een uitdaging, met problemen bij het verkrijgen van de redelijke aanpassingen die nodig zijn voor het welzijn van de werknemers en het publiek, met name wat betreft de toegang tot loketten voor slechthorenden of digitale toegankelijkheid. **De Raad** beveelt daarom een aantal acties aan, zoals het aanbieden van een fiscale aftrek voor personen met een handicap op alle handicapgerelateerde uitgaven, het automatiseren van het recht op afwijkingen en het periodiek herzien van de quota voor het aanwerven van personen met een handicap, met een mogelijke verhoging in geval van een consolidering van de inspanningen.

De Raad benadrukt ook dat Brussel, als hoofdstad van Europa, een model van toegankelijkheid voor iedereen moet worden, door te investeren in inclusie in geval van grote evenementen en door de toeristische attracties en infrastructuur van de stad voor iedereen toegankelijk te maken. Door **de Raad** actief bij dit proces te betrekken, kan Brussel ernaar streven de waarden van diversiteit en gelijkheid te belichamen die kenmerkend zijn voor een voorbeeldige Europese hoofdstad.

1.5 Bevoegdheden – Huisvesting en Gelijkheid van kansen

Positieve punten

De Raad waardeert verschillende positieve initiatieven die in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn ondernomen om gelijke kansen en de inclusie van personen met een handicap te bevorderen. Hierbij gaat het onder meer om toelagen voor verenigingen ter bevordering van gelijke kansen, de versterking van **de Raad** zelf, en maatregelen ter bestrijding van discriminatie bij de toegang tot huisvesting voor personen met een handicap.

De Raad verwelkomt ook het Brussels Plan voor de inclusie van LGBTQIA+-personen en het Brussels Plan ter bestrijding van racisme, de structurele oproep om verenigingen te ondersteunen, en het ontwerp van gezamenlijk decreet en ordonnantie tot invoering van Brussels Wetboek voor gelijkheid, non-discriminatie en bevordering van diversiteit¹³.

¹³ Zie advies van de RPH: [A-2023-005-RPH](#).

Het project voor een kadaster van toegankelijke woningen¹⁴, het Plan voor de integratie van handistreaming in het overheidsbeleid 2022-2025¹⁵ waarin 44 transversale acties worden voorgesteld voor een betere integratie van personen met een handicap te Brussel, en de steun voor het opnemen van gebarentaal in linguïstreaming zijn eveneens positieve stappen voorwaarts. Zoals vermeld in een eerder advies¹⁶, wijst **de Raad** nogmaals de regeringsleden erop hoe belangrijk het is om budgetten toe te kennen om de acties van de verschillende plannen, waaronder het plan handistreaming, te kunnen uitvoeren.

Aanbevelingen

De Raad erkent de noodzaak om de uitvoering van de verschillende opgestelde plannen te verbeteren, en benadrukt het belang van de bepaling van een adequaat budget voor acties inzake handistreaming.

Om de toegankelijkheid van woningen te verbeteren, vraagt **de Raad** om financiële steun of fiscale stimulansen aan te bieden aan eigenaars en ontwikkelaars die investeren in aanpassingen om de toegankelijkheid te vergemakkelijken.

De Raad stelt ook voor om regelmatige overlegmechanismen op te zetten met gehandicaptenorganisaties om hun standpunten over inclusief huisvestingsbeleid in te winnen. De integratie van aanpasbare woningen in sociale huisvestingsprogramma's wordt aangemoedigd om de toegang tot betaalbare huisvesting voor personen met een handicap te garanderen. Men moet financiële steunmaatregelen voor huishoudens met personen met een handicap blijven aanbieden, rekening houdend met de innovaties en marktprijzen, om hen te helpen bij de aanpassing van hun woningen. **De Raad** wenst bovendien dat deze woningen worden ontworpen om personen met een handicap in de mogelijkheid te stellen om externe personen te ontvangen, zoals mantelzorgers, verzorgers, diensten voor hulpverlening bij de dagelijkse taken...

De Raad benadrukt eveneens het belang van een billijk beheer van meervoudige inschrijvingen en stelt voor om één loket op te richten voor personen met een handicap die een aangepaste sociale woning of een andere vorm van bijstand aanvragen (maatregel aangekondigd in de GBV 2019-2024). **De Raad** formuleert de aanbeveling om de formulieren voor iedereen toegankelijk te maken, rekening houdend met alle vormen van handicap die bijvoorbeeld het gebruik van FALC, braille, contrasten... vereisen.

Tot slot wijst **de Raad** op de noodzaak om vrouwen met een handicap te beschermen tegen geweld en roept hij op tot een nultolerantiebeleid en concrete preventie- en begeleidingsmaatregelen op alle niveaus van de samenleving, of het nu gaat om gezondheid, mobiliteit, gelijke kansen, fiscaliteit of enig ander relevant aspect van het dagelijkse leven.

¹⁴ Internetsite van de Staatssecretaris voor Huisvesting, [Noodplan-Huisvestingplan DEF.pdf \(nawalbenhamou.brussels\)](#), geraadpleegd op 03.04.2024.

¹⁵ Internetsite equal.brussels, [Het Gewest keurt zijn plan voor de integratie van handistreaming in het overheidsbeleid goed - Equal Brussels](#), geraadpleegd op 03.04.2024.

¹⁶ [A-2023-005-RPH](#).

1.6 Bevoegdheden: Economische transitie en Wetenschappelijk onderzoek

Positieve punten

De Raad staat positief tegenover de belangstelling voor de ontwikkeling van projecten die tegemoetkomen aan de behoeften van het publiek en voor het voor iedereen toegankelijk maken van handelszaken, alsook tegenover de financiële steun voor het toegankelijk maken van handelszaken (bijvoorbeeld via toegangshellingen) en de oproep tot het indienen van projecten voor de oprichting van ondernemingen, die ook openstaat voor personen met een handicap.

Met betrekking tot inclusief ondernemerschap benadrukt **de Raad** dat het effect groter had kunnen zijn met behulp van mentoraatprogramma's, zachte leningen of bijzondere toelagen voor ondernemers met een handicap.

Punten vatbaar voor verbetering

De Raad had graag meer samenwerking gezien met de organisaties die de rechten van mindervaliden verdedigen om beleidsmaatregelen en economische initiatieven uit te werken die tegemoetkomen aan de specifieke behoeften van personen met een handicap. Dit had bereikt kunnen worden door regelmatig overleg met de betrokken actoren (waaronder **de Raad**) en een actieve deelname van personen met een handicap aan het besluitvormingsproces.

Aanbevelingen

De Raad stelt daarom voor om de sector van bedrijven voor aangepast werk te helpen bij het verkrijgen van financiering voor bedrijfsontwikkelaars die hen begeleiden in hun voortdurende zoektocht naar nieuwe activiteiten.

Dit initiatief is om verschillende redenen noodzakelijk. Ten eerste spelen ondernemingen voor aangepast werk een essentiële rol in de professionele integratie van personen met een handicap en bieden ze belangrijke werkgelegenheidskansen. Het ondersteunen van deze bedrijven bij het ontwikkelen van nieuwe activiteiten versterkt hun economische levensvatbaarheid en hun vermogen om meer aangepaste banen te creëren. Daarnaast stelt de integratie van bedrijfsontwikkelaars deze bedrijven in staat om nieuwe markten te verkennen, hun activiteiten te diversifiëren en hun concurrentievermogen te versterken. Dit zal hun groei op lange termijn bevorderen en de lokale economie helpen stimuleren. Bovendien kunnen bedrijven voor aangepast werk dankzij de steun van deze professionals beter inspelen op de behoeften van de markt en hun producten en diensten innoveren, wat essentieel is om relevant te blijven in een voortdurend veranderende economische omgeving. Ten slotte zal investeren in de ontwikkeling van bedrijven voor aangepaste werk de financiële autonomie van deze structuren bevorderen, waardoor ze minder afhankelijk worden van overheidssubsidies. Dit zal hun duurzaamheid op lange termijn garanderen en hun sociale en economische bijdrage versterken. Kortom, het ondersteunen van deze bedrijven met bedrijfsontwikkelaars zal bijdragen aan het creëren van een meer inclusief, dynamisch en veerkrachtig economisch ecosysteem dat ten goede komt aan de samenleving in zijn geheel.

Daarnaast moeten er specifieke middelen worden uitgetrokken voor wetenschappelijk onderzoek dat gericht is op de behoeften van personen met een handicap, waarbij innovatieve en inclusieve projecten worden aangemoedigd. Het is tevens van cruciaal belang om modules over de inclusie van personen met een handicap op te nemen in opleidingsprogramma's die verband houden met economische transitie en wetenschappelijk onderzoek, en om inclusieve mentorshipprogramma's te ontwikkelen en diversiteit binnen onderzoeksteams te bevorderen.

De Raad onderstreept tevens het belang van het opzetten van mechanismen voor de opvolging van inclusie-indicatoren om de participatie van personen met een handicap op deze gebieden te meten, en om het beleid dienovereenkomstig aan te passen.

De Raad stelt bovendien voor om met gespecialiseerde en/of erkende instanties samen te werken om de doeltreffendheid van de toegekende steun voor toegankelijkheid na te gaan, en om het maximumbedrag voor de toegankelijkheidspremie te herzien zodat het beter aansluit bij de werkelijke behoeften.

1.7 Bevoegdheden: Klimaattransitie, Leefmilieu, Energie, Sociale acties en Gezondheid

Positieve punten i.v.m. de LEZ

De Raad verwelkomt het initiatief van het ontwerpbesluit om meer flexibiliteit in te voeren in de lage-emissiezone voor mantelzorgers en personen met een beperkte mobiliteit. Deze maatregel weerspiegelt de groeiende erkenning van de specifieke uitdagingen waarmee personen met een handicap geconfronteerd worden op het vlak van mobiliteit en toegang tot essentiële diensten.

Ook de aanpassing van de LEZ¹⁷ voor personen met een handicap en een makkelijkere toegang tot de Brusselse ziekenhuizen zijn stappen in de goede richting om de toegankelijkheid van de gezondheidsdiensten te garanderen. Er blijft echter bezorgdheid bestaan over de impact van de LEZ op de bedrijven voor aangepast werk (BAW) en de toegang tot bepaalde ziekenhuizen voor personen met een chronische ziekte.

Positieve punten op het vlak van gezondheid

De Raad erkent de inspanningen van de minister bevoegd voor gezondheid om de toegang tot gezondheidszorg voor personen met een handicap te verbeteren. Acties zoals de versterking van aangepaste gezondheidsdiensten, de opleiding van medisch personeel en de verbetering van de toegankelijkheid van gezondheidsinstellingen getuigen van de wil om tegemoet te komen aan de specifieke gezondheidsbehoeften van personen met een handicap.

Aanbevelingen i.v.m. de LEZ en de duurzame mobiliteit in het algemeen

Wat de toegang tot gezondheidsdiensten betreft, beveelt **de Raad** vrijstellingen aan om personen met een handicap en chronisch zieke patiënten in staat te stellen naar alle ziekenhuizen te reizen, zelfs in lage-emissiezones.

De Raad vraagt om het gebruik van toegankelijke en aangepaste oplaadpunten voor elektrische voertuigen te garanderen voor personen met een handicap om de mobiliteit te vergemakkelijken.

¹⁷ Zie advies van de RPH: [A-2023-006-RPH](#).

Daarnaast stelt **de Raad** voor om een register op te stellen van voertuigen die niet kunnen worden vervangen, teneinde de specifieke behoeften op het vlak van aangepast vervoer te bepalen.

De Raad beveelt ook aan om te investeren in de gehandicaptensector om de overgang naar een meer aangepast wagenpark te ondersteunen en de toegang tot inclusieve banen in sectoren die verband houden met de klimaattransitie te bevorderen. **De Raad** dringt ook aan op dit punt voor auto's die gebruikt worden door bedrijven voor aangepast werk.

De Raad stelt een zachte mobiliteitsinfrastructuur voor, zoals fietspaden die toegankelijk zijn voor iedereen te Brussel en die aan personen met een handicap ten goede komen.

Daarnaast geeft de overdracht van de individuele steun van de COCOF naar Iriscare aanleiding tot bezorgdheid over de onpartijdigheid en keuzevrijheid voor personen met een handicap. Het is essentieel om ervoor te zorgen dat deze verandering geen belemmering vormt voor de toegang tot de aangepaste diensten en uitrustingen die personen met een handicap nodig hebben om een onafhankelijk en vervuld leven te leiden.

Om deze uitdagingen aan te gaan, formuleert **de Raad** een aantal concrete aanbevelingen. In het bijzonder beveelt **de Raad** de invoering aan van toegankelijke laadpunten voor elektrische voertuigen, teneinde de mobiliteit van personen met een handicap te vergemakkelijken. Daarnaast stelt **de Raad** voor om een register op te stellen van voertuigen die niet vervangen kunnen worden, om specifieke behoeften op het gebied van aangepast vervoer te bepalen.

Deze voorzieningen bevorderen hun sociale inclusie en onafhankelijkheid door veilige en milieuvriendelijke reismogelijkheden aan te bieden. Door paden aan te bevelen die aangepast zijn aan verschillende soorten handicaps, wordt de diversiteit van weggebruikers aangemoedigd en wordt een cultuur van het delen van de stedelijke ruimte bevorderd. Om deze toegankelijkheid te verbeteren, kunnen initiatieven zoals de verhuur van aangepaste fietsen worden aangemoedigd, waardoor flexibelere en betaalbare mobiliteitsoplossingen voor alle burgers worden aangeboden. Daarnaast kunnen bewustmakingscampagnes over respect voor fietsers en voetgangers en trainingsprogramma's voor bestuurders ook de veiligheid en het harmonieus delen van de stedelijke ruimte verbeteren. Tot slot kunnen deze infrastructuren ook helpen om de gezondheid en het welzijn van personen met een handicap te verbeteren door regelmatige lichaamsbeweging buitenshuis aan te moedigen.

Aanbevelingen i.v.m. gezondheid

De onpartijdigheid en keuzevrijheid van dienstverleners voor personen met een handicap moet worden gewaarborgd. Het is essentieel om ervoor te zorgen dat de verandering in verband met de overdracht van de steunmaatregelen van de COCOF naar Iriscare geen belemmering vormt voor de toegang tot de aangepaste diensten en apparatuur die personen met een handicap nodig hebben om een onafhankelijk en bevredigend leven te leiden.

Met deze overdracht van de steun is **de Raad** van mening dat het noodzakelijk is om ervoor te zorgen dat personen met een handicap hun keuzevrijheid behouden wat betreft de prestatieverleners en apparatuur die zij wensen te gebruiken. Ze moeten namelijk zelf kunnen beslissen waar ze hun apparatuur aankopen en niet gedwongen worden te kiezen voor een prestatieverstrekker die door het systeem wordt opgelegd. Ze moeten bijvoorbeeld het model van elektrische rolstoel kunnen kiezen dat het beste bij hen past en niet één model opgelegd krijgen vanwege een contract met een bevoorrechte aanbieder.

Het is essentieel dat personen met een handicap een billijke toegang hebben tot een volledig aanbod van diensten en apparatuur die zijn afgestemd op hun individuele behoeften. Dit vraagt bijzondere aandacht voor de bescherming van hun recht om te kiezen en te beslissen wat het beste voor hen is, teneinde hun autonomie en levenskwaliteit te behouden.

1.8 Bevoegdheden: Werkgelegenheid en Beroepsopleiding, Digitale transitie, Plaatselijke besturen en Dierenwelzijn

Positieve punten

De Raad wenst verschillende positieve initiatieven te belichten die tijdens de legislatuur 2019-2024 werden genomen en die getuigen van een aanzienlijke vooruitgang in de richting van een meer inclusieve en rechtvaardige samenleving.

Ten eerste verwelkomt **de Raad** de ambitie van de Regering om eenzelfde voorontwerp inzake digitale transitie¹⁸ op te stellen voor alle Brusselse instellingen van het Gewest, de Franse Gemeenschapscommissie (COCOF) en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC). Dit gemeenschappelijk kader is essentieel voor de implementatie van een nieuw kader en voor het begrip van alle actoren die bij deze wetgeving betrokken zijn¹⁹.

Ook het initiatief met betrekking tot het Brussels Wetboek voor governance en gegevensbeheer²⁰ biedt een nauwkeurig kader voor digitaal bestuur, waardoor de transparantie en efficiëntie van procedures worden bevorderd. Een vlotte communicatie van gegevens tussen overheidsinstanties zorgt voor een optimale coördinatie van de diensten voor personen met een handicap, vermindert de administratieve belemmeringen en vergroot het vertrouwen in de overheid. Tegelijkertijd garandeert een strikte bescherming van persoonsgegevens de veiligheid en vertrouwelijkheid ervan, wat de digitale inclusie van personen met een handicap in onlinediensten bevordert.

Daarnaast getuigt het ontwerp van ordonnantie tot wijziging van de kaderordonnantie van 25 april 2019²¹, die een beleid inzake diversiteit en bestrijding van discriminatie in het Brusselse lokale openbaar ambt beoogt, van een sterk engagement voor gelijke kansen en non-discriminatie.

Ten slotte benadrukt **de Raad**, zoals reeds vermeld in zijn advies²², dat het ontwerpbesluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot invoering van werkgelegenheidssteun voor de aanwerving van een werkzoekende met een handicap getuigt van de wil om de beroepsinschakeling van personen met een handicap te ondersteunen.

Ook de financiering van projecten zoals Jobability getuigt van een groeiend bewustzijn van het belang van professionele inclusie voor personen met een handicap.

¹⁸ Gezamenlijk voorontwerp van decreet en ordonnantie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en de Franse Gemeenschapscommissie betreffende de digitale transitie van de instellingen.

¹⁹ [A-2023-004-RPH](#).

²⁰ Zie advies van de RPH: [A-2023-008-RPH](#).

²¹ Zie advies van de RPH: [A-2023-009-RPH](#).

²² Zie advies van de RPH: [A-2024-001-RPH](#).

Punten vatbaar voor verbetering

Ondanks deze vooruitgang zijn er nog een aantal uitdagingen. Professionele opleidingen zijn nog steeds onvoldoende toegankelijk en aangepast voor personen met een handicap, terwijl het opleidingsaanbod geen rekening houdt met opkomende beroepen²³. **De Raad** vraagt om specifieke opleidingen en inclusietraining niet tegen elkaar uit te spelen. Sommige personen met een handicap willen hun lotgenoten ontmoeten en moeten kunnen profiteren van de teamdynamiek om vooruitgang te boeken.

De overdracht van werkgelegenheidssteun²⁴ brengt uitdagingen met zich mee op het gebied van duidelijkheid en transparantie. Daarnaast zijn de ondersteunende maatregelen voor mensen met een handicap die werk zoeken vaak ontoereikend en is er een gebrek aan gespecialiseerde en specifieke partners om tegemoet te komen aan de uiteenlopende behoeften van deze groep.

Tot slot bemoeilijkt de verlaging van de quota van de voor personen met een handicap toegankelijke dienstencheques de inclusie van mensen met een handicap.

Aanbevelingen

Om deze uitdagingen aan te gaan, doet **de Raad** een aantal belangrijke aanbevelingen. Ten eerste stelt **de Raad** voor om een actieplan op te stellen voor de tewerkstelling en beroepsopleiding van personen met een handicap. Dit plan zou maatregelen kunnen omvatten zoals financiële stimulansen voor bedrijven die personen met een handicap in dienst nemen, opleidings- en bewustmakingsprogramma's voor werkgevers, en initiatieven om de beroepsvaardigheden van personen met een handicap te verbeteren.

Het is essentieel om deze programma's aan te passen aan de specifieke behoeften van de mindervalide bevolking te Brussel en om ervoor te zorgen dat deze voor iedereen toegankelijk zijn.

Daarnaast beveelt **de Raad** aan om de vraag naar beroepsopleiding te inventariseren en om de nodige budgetten vrij te maken om aan deze vraag te voldoen. **De Raad** stelt ook voor om opleidingsmodules in digitale vaardigheden op te nemen die aangepast zijn aan personen met een handicap, en om de kwaliteit van de ondersteuning van de partners te verbeteren.

De Raad benadrukt en herhaalt dat extra budgetten moeten worden uitgetrokken om de steun aan gezinnen en mantelzorgers te versterken en om ervoor te zorgen dat personen met een handicap daadwerkelijk worden opgenomen in alle aspecten van de samenleving, met inbegrip van de gewone arbeidswereld.

²³ Ontwikkelaar toegankelijke web- en mobiele apparatuur, specialist in kunstmatige intelligentie en data, toegankelijkheidsadviseur, UX/UI-ontwerper gespecialiseerd in toegankelijkheid, welzijns- en mentale gezondheidscoach, robotica- en domoticatechnicus, deskundige in stedelijke toegankelijkheid.

²⁴ Zie advies van de RPH: [A-2023-003-RPH](#).

De Raad herhaalt zijn verzoek²⁵ om een actieve rol te spelen in de hervorming van de aanwervingssteun, door zijn expertise in te brengen en geraadpleegd te worden in de verschillende stadia van het proces dat door Actiris en de COCOF wordt ondernomen.

De Raad benadrukt tevens dat het van essentieel belang is om ervoor te zorgen dat overheidsdiensten en de publieke informatie en communicatie toegankelijk zijn voor personen met een handicap, ook buiten de digitale context.

Dit zou eveneens het aanbod van telefonische en persoonlijke ondersteuningsdiensten omvatten voor personen die moeite hebben met het gebruik van digitale instrumenten, evenals het aanbieden van alternatieven voor onlinediensten voor personen die deze niet op doeltreffende wijze kunnen gebruiken.

Het is belangrijk om dienstverleners en overheden bewust te maken van het belang van het aanbieden van fysieke alternatieven voor digitale instrumenten en van het garanderen van de toegankelijkheid ervan.

De Raad vraagt om de financiële steun aan te passen in functie van de specifieke behoeften en het type van handicap, rekening houdend met de budgettaire verschillen²⁶ die nodig zijn om een duurzame inclusie te garanderen. Een differentiatie van de steun volgens deze criteria zou een essentiële maatregel vormen om daadwerkelijk gelijke kansen te garanderen²⁷.

²⁵ *Idem.*

²⁶ Budgettaire verschillen voor personen met een handicap te Brussel kunnen het gevolg zijn van verschillende factoren:

- Specifieke behoeften variëren aanzienlijk naargelang het type handicap. Zo kan een blinde of slechtziende technische hulpmiddelen nodig hebben zoals een schermlezers of een geleidehond, terwijl een rolstoelgebruiker aanpassingen aan zijn woning of toegankelijke voertuigen nodig heeft. Deze verschillende behoeften brengen verschillende kosten met zich mee om volledige inclusie te garanderen.
- De kosten in verband met de toegankelijkheid van infrastructuur, zoals openbare gebouwen, openbaar vervoer en werkplekken, kunnen variëren afhankelijk van de omvang van de vereiste aanpassingen. Een oud gebouw in overeenstemming brengen met de toegankelijkheidsnormen kan bijvoorbeeld een aanzienlijke investering vereisen.
- Personen met een handicap kunnen ondersteuning en begeleiding nodig hebben om hen te helpen in hun dagelijkse leven, vooral op het gebied van gezondheid, onderwijs, werkgelegenheid en mobiliteit. De kosten van deze diensten kunnen variëren naargelang de individuele behoeften en de beschikbaarheid van diensten in het Gewest.
- Personen met een handicap kunnen extra problemen ondervinden bij de toegang tot werk of het behoud van een beroepsactiviteit door barrières die te maken hebben met toegankelijkheid, discriminatie of een gebrek aan aangepaste opleiding. De investering nodig om een eerlijke toegang tot werk te garanderen kan bijgevolg verschillen naargelang van de individuele situatie.

²⁷ Zie advies van de RPH: [A-2024-001-RPH](#).

1.9 Bevoegdheden: Territoriale ontwikkeling en Stadsvernieuwing, Toerisme, Bevordering van het imago van Brussel en Bi-culturele aangelegenheden van gewestelijk belang

Positieve punten

De Raad heeft nota genomen van verschillende positieve initiatieven ter verbetering van de inclusie van personen met een handicap te Brussel. Een daarvan is de verhoging van het aantal vergunningen voor taxi's die personen met een handicap vervoeren²⁸.

Deze maatregel heeft tot doel, de toegankelijkheid van vervoersdiensten voor personen met een handicap te verbeteren om zo hun mobiliteit en onafhankelijkheid in hun dagelijks leven te bevorderen.

Punten vatbaar voor verbetering

De Raad wijst er echter op dat ondanks deze toename de toegang tot een aangepaste taxi niet altijd makkelijk verloopt, wat personen met een handicap kan ontmoedigen om zich te verplaatsen, en hun deelname aan het sociale en economische leven kan beperken. Om een echte toegankelijkheid te garanderen, stelt **de Raad** voor om een controle- en klachtenmechanisme in te voeren om te verzekeren dat aangepaste taxi's daadwerkelijk beschikbaar en toegankelijk zijn voor personen met een handicap.

Aanbevelingen

In antwoord op deze uitdagingen doet **de Raad** een aantal aanbevelingen, zoals het herzien van de methode voor de betoelaging van de bedrijven voor aangepast werk, het ontwikkelen van een actieplan om de toeristische infrastructuur voor iedereen toegankelijk te maken en het uitbreiden van het aantal plaatsen voor personen met een handicap in opvanghuizen.

1.10 Bevoegdheden: Mobiliteit, Openbare werken en Verkeersveiligheid

Positieve punten

De Raad heeft verschillende positieve ontwikkelingen vastgesteld om de toegankelijkheid van het openbaar vervoer te Brussel te verbeteren. De integratie van digitale technologische middelen, de

²⁸ In Brussel bieden erkende taxibedrijven taxi's aan die aangepast zijn voor het vervoer van personen met beperkte mobiliteit, met chauffeurs die speciaal opgeleid zijn om personen met beperkte mobiliteit te ontvangen en te vervoeren. Mindervalide passagiers betalen hetzelfde tarief als gewone passagiers. Om hun taxirit te betalen, kunnen ze taxicheques ter waarde van €5 gebruiken die worden uitgegeven door het Brussels gewest.

Deze cheques zijn verkrijgbaar bij hun gemeente of het OCMW als ze een gehandicapte persoon zijn (66% handicap) met een attest van onbekwaamheid om het openbaar vervoer te gebruiken en een BVT-inkomen, of indien ze ouder zijn dan 75 jaar tegen dezelfde voorwaarden.

opleiding van het vervoerspersoneel en de verbetering van de infrastructuur hebben ertoe bijgedragen dat personen met een handicap makkelijker kunnen reizen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Punten vatbaar voor verbetering

Ondanks deze vooruitgang blijven er echter uitdagingen bestaan. De volledige toegankelijkheid van stations, het gebruik van inclusieve bewegwijzering, parkeercontrole en de congestie en de staat van de trottoirs blijven belangrijke aandachtspunten voor **de Raad**.

Deze tekortkomingen belemmeren nog steeds de mobiliteit van personen met een handicap en brengen hun deelname aan het leven in het Gewest in het gedrang.

Aanbevelingen

In deze context doet **de Raad** een aantal aanbevelingen om deze obstakels uit de weg te ruimen en te zorgen voor een inclusieve mobiliteit te Brussel.

Ten eerste vraagt hij om strikte toegankelijkheidsnormen in te voeren voor nieuwe infrastructuur en openbare werken, met bijzondere aandacht voor de aanpassing van perrons, trappen, liften en andere voorzieningen aan de behoeften van personen met een handicap. Daarnaast benadrukt **de Raad** dat het belangrijk is om te blijven investeren in het toegankelijker maken van de MIVB en om chauffeurs van het openbaar vervoer regelmatig bij te scholen over hoe ze personen met een handicap beter kunnen verwelkomen en helpen tijdens hun verplaatsingen.

De Raad vraagt ook dat tijdelijke openbare werken, zoals wegenwerken, op dusdanige wijze worden gepland en uitgevoerd dat de impact op de mobiliteit van personen met een handicap minimaal is. **De Raad** vraagt om het behoud van de toegankelijkheid tijdens de duur van werken en dat er regelmatige controles worden uitgevoerd om zich hiervan te vergewissen. **De Raad** stelt voor dat er sancties worden opgelegd in geval van niet-naleving. Hij beveelt ook aan om informatie over de verkeersveiligheid te verspreiden op een manier die voor iedereen toegankelijk is, door gebruik te maken van formaten die zijn aangepast aan de verschillende vormen van handicap.

Tot slot stelt **de Raad** dat het belangrijk is dat hij wordt geraadpleegd bij het opstellen van beheerscontracten²⁹ of hervormingen die gevolgen hebben voor personen met een handicap.

Ter herinnering, het CARA³⁰ beoordeelt de rijgeschiktheid van mensen met beperkte functionele bekwaamheden. Er wordt een attest afgeleverd, met eventuele beperkingen. Voor het afleggen van de test moet echter een aangepast voertuig worden gehuurd, wat duur kan zijn voor personen met een handicap. Beperkingen kunnen specifieke aanpassingen aan het voertuig vereisen om veilig te kunnen rijden. Er is financiële hulp beschikbaar voor deze aanpassingen met betrekking tot rijapparatuur, ergonomische rijposities en de toegang tot het voertuig.

²⁹ Wat betreft de gewestelijke actieplannen inzake verkeersveiligheid, mobiliteit, stadvernieuwing, parkeren, groene ruimten, de aanleg van parken...

³⁰ Internetsite CARA, [VIAS | CARA](#), geraadpleegd op 03.05.2024.

Er zijn een aantal hindernissen voor personen met een handicap die hun rijexamen willen afleggen:

- De lokalen van rijsscholen, waar personen hun theoretisch examen kunnen afleggen, zijn niet altijd toegankelijk.
- De organisatie van de theoretische proeven garandeert niet het recht op redelijke aanpassingen voor personen met een handicap.
- Sommige rijsscholen en opleidingsvoertuigen zijn niet altijd aangepast voor personen met een handicap. De infrastructuur is niet altijd uitgerust met toegangshellingen of aangepaste voorzieningen, wat de toegang tot rijlessen kan bemoeilijken.
- Het kan moeilijk zijn om verhuurbedrijven te vinden die aangepaste voertuigen aanbieden voor mensen met een handicap. Het gebrek aan opties voor het huren van voertuigen met speciale bedieningselementen of andere aanpassingen kan een grote belemmering vormen voor mensen die een opleiding willen volgen of hun rijexamen willen afleggen.
- De extra kosten die gepaard gaan met het huren van aangepaste voertuigen of het aanpassen van een eigen voertuig kunnen voor veel personen met een handicap een financiële drempel vormen. Deze kosten kunnen bestaan uit de installatie van speciale bedieningselementen, oprijplaten of andere apparatuur die nodig is om het voertuig toegankelijk te maken.
- Examencentra zijn niet altijd toegankelijk voor personen met een handicap. Het gebrek aan oprijhellingen, voorbehouden parkeerplaatsen of andere faciliteiten kan het moeilijk maken om aan rijexamens deel te nemen.
- De kosten blijven hoog en het proces kan omslachtig zijn voor personen met een handicap.

De Raad wijst erop dat er, om deze belemmeringen uit de weg te ruimen, maatregelen moeten worden genomen om de toegankelijkheid van rijsscholen, opleidingsvoertuigen en examencentra te verbeteren, en om de toegang tot aangepaste voertuigen te vergemakkelijken door middel van een specifiek huurbeleid of financiële steun.

De Raad vraagt dat de regelgeving inzake micromobiliteit strikt wordt toegepast op het hele grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Micromobiliteit verwijst naar het gebruik van lichte en vaak elektrische vervoermiddelen, zoals elektrische scooters, elektrische fietsen of hoverboards, voor verplaatsingen over korte afstanden.

Het probleem ligt in het ongecontroleerd parkeren van deze toestellen op trottoirs en in doorgangsgebieden. Dit kan hindernissen opwerpen voor voetgangers, vooral voor personen met een handicap, waardoor het voor hen moeilijk of zelfs gevaarlijk wordt om zich te verplaatsen.

Het is daarom onaanvaardbaar dat deze voertuigen om het even waar op trottoirs worden achtergelaten en de toegang voor voetgangers blokkeren, vooral voor personen met speciale behoeften. Het verzoek van **de Raad** is gericht op het handhaven van deze regels om de veiligheid en toegankelijkheid voor iedereen te garanderen.

2. Behoeften bepaald door de Raad voor de volgende legislatuur

De Raad formuleert essentiële behoeften om het beleid van handstreaming op een doeltreffende en duurzame manier voor de toekomst te ondersteunen. Eerst en vooral is het noodzakelijk te onthouden dat handstreaming geïntegreerd moet worden in alle bevoegdheden van de Brusselse regering. Dit betekent dat elk beleid, programma en elke wetgeving systematisch rekening moet houden met de behoeften en rechten van personen met een handicap. Daarnaast is het cruciaal om te benadrukken dat het budget geen excuus mag vormen om de acties en voorstellen uit de gewestelijke beleidsverklaring niet uit te voeren. Elk ministerieel kabinet moet aan het begin van de legislatuur een specifiek percentage toewijzen aan initiatieven in verband met handicaps en zich ertoe verbinden om deze verbintenis tijdens de volledige legislatuur na te komen.

Ook is een studie nodig naar de impact van de klimaatverandering op personen met een handicap, om de uitdagingen waarmee ze geconfronteerd kunnen worden beter te begrijpen en erop te anticiperen.

De systematische integratie van de beoordeling van de gevolgen voor personen met een handicap in alle beleidsmaatregelen en programma's is bovendien essentieel om ervoor te zorgen dat voldoende met hun behoeften rekening wordt gehouden. Dit vereist het opzetten van mechanismen voor raadpleging en actieve deelname van personen met een handicap aan de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van beleid en programma's.

Het is tevens belangrijk om het bewustzijn te vergroten en beleidsmakers, ambtenaren en professionals op te leiden op het gebied van de inclusie van personen met een handicap, door regelmatige en aangepaste opleidingsprogramma's op te zetten.

Daarnaast is het nodig om te zorgen voor een regelmatige opvolging en een transparante evaluatie van de implementatie van handstreaming, door prestatie-indicatoren en effectieve controlemechanismen in te voeren.

De samenwerking tussen de verschillende politieke, administratieve en maatschappelijke betrokkenen is eveneens cruciaal voor het bevorderen van de inclusie van personen met een handicap.

De Raad dringt erop aan om deze samenwerking te versterken door de uitwisseling van goede praktijken en de coördinatie van acties te bevorderen.

Daarnaast zijn concrete maatregelen zoals de bestending van het persoonlijk assistentiebudget (PAB), het verplicht toegankelijk maken van gebouwen en wegen, en het bevorderen van het gebruik van de term "handstreaming" in het volledige overheidsbeleid essentieel om de onafhankelijkheid, het welzijn en de inclusie van iedereen onder de best mogelijke omstandigheden te garanderen.

3. Conclusies

De Raad positioneert zich als een constructieve speler voor de bevordering van de inclusie van personen met een handicap en handstreaming. Door een proactieve aanpak en gerichte aanbevelingen wil **de Raad** het overheidsbeleid en de acties van de verschillende actoren in de samenleving op positieve wijze beïnvloeden.

Met betrekking tot de legislatuur 2019-2024, is een van de belangrijkste aanbevelingen van **de Raad** de actieve raadpleging en deelname van personen met een handicap aan de beleidsvorming. Volgens

het adagium “Niets over ons zonder ons” moedigt **de Raad** een inclusieve aanpak aan waarbij de betrokken personen systematisch worden geraadpleegd, zodat er beter rekening kan worden gehouden met hun specifieke behoeften en voor een billijke vertegenwoordiging in de beslissingen die hen aanbelangen. **De Raad** staat ter beschikking om zijn expertise te delen bij het opstellen van de volgende gewestelijke beleidsverklaring 2024-2029 en om concrete actievoorstellen in te brengen die gebaseerd zijn op een langetermijnvisie die rekening houdt met de behoeften van het doelpubliek.

Daarnaast benadrukt **de Raad** het belang van een preventief beleid, in het bijzonder door het bevorderen van handstreaming. Door te investeren in een beleid gericht op inclusie, autonomie en respect kan de overheid niet alleen een eerlijkere en meer inclusieve samenleving bevorderen, maar ook besparingen realiseren op lange termijn, door de kosten te vermijden die gepaard gaan met het corrigeren van situaties van discriminatie of uitsluiting.

Om de effectieve implementatie van acties ten voordele van inclusie te garanderen, beveelt **de Raad** de invoering aan van kwalitatieve en kwantitatieve handicapplannen binnen elk kabinet en elk bestuur/instelling van openbaar nut. Deze plannen moeten worden begeleid door handicapferenten belast met de controle van de uitvoering ervan en met de aanpassing ervan aan de reële behoeften van personen met een handicap.

De Raad benadrukt ook dat de extra kosten van handicap moeten worden erkend en gecompenseerd, met name door investeringen in toegankelijke huisvesting, mobiliteit en technische en menselijke hulpmiddelen. Een dergelijke erkenning zou echte inclusie garanderen en de autonomie van personen met een handicap bevorderen.

De Raad beveelt aan om specifieke premies te creëren en toegankelijk te maken om mensen met een handicap in staat te stellen het hoofd te bieden aan de extra kosten die hun aandoening met zich meebrengt. Deze premies zouden een hele reeks behoeften kunnen dekken, zoals woningaanpassingen, de aankoop van technische hulpmiddelen, de kosten van aangepast vervoer of het gebruik van persoonlijke assistentiediensten. Deze zouden aldus helpen om financiële ongelijkheden te verminderen en iedereen, ongeacht zijn/haar handicap, toegang tot waardige levensomstandigheden te garanderen.

De Raad moedigt bovendien het gebruik aan van internationale en nationale juridische referenties, zoals het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap, als kader om de eerbiediging van de rechten van personen met een handicap en de uitvoering van concrete acties ten gunste van hun inclusie te garanderen.

In dezelfde geest moet het recht op redelijke aanpassingen een garantie zijn die voor iedereen toegankelijk is en gebaseerd is op duidelijke en transparante criteria.

Dit zou de integratie van personen met een handicap in alle aspecten van het dagelijkse leven vergemakkelijken, door hen eerlijke toegangsvoorwaarden aan te bieden die aangepast zijn aan hun specifieke behoeften.

Het behoud van personen met een handicap in hun vertrouwde thuisomgeving vormt een prioriteit voor **de Raad**.

Tot slot blijft **de Raad** vastbesloten om inclusie en sociale rechtvaardigheid te bevorderen. **De Raad** gelooft stellig in de noodzaak om nauw samen te werken met alle betrokken actoren, op alle niveaus,

om een samenleving op te bouwen die eerlijker en inclusiever is en ieders grondrechten beter eerbiedigt.

In die geest is **de Raad** bereid om hand in hand te blijven werken met de overheden en de actoren van het middenveld.

De Raad is ervan overtuigd dat het mogelijk is om samen de inclusie van personen met een handicap te bevorderen en te bouwen aan een rechtvaardigere en meer inclusieve toekomst voor iedereen door een langetermijnstrategie inzake handistreaming uit te werken.

De Raad kijkt uit naar de verbintenissen voor de legislatuur 2024-2029 van de volgende regering die na de verkiezingen van juni 2024 zal worden samengesteld. **De Raad** zal aan het begin van de legislatuur een advies uitbrengen op basis van de toekomstige gewestelijke beleidsverklaring 2024-2029.

De Raad verbindt zich ertoe om een onmisbare speler te blijven – naast de politieke en administratieve overheden - die de stem van personen met een handicap laat horen, in lijn met zijn beginsel “Nothing about them without them”. Samen staan we sterker voor het creëren van een inclusieve en positieve toekomst voor iedereen.

*
* *